

2015. A PÕHIKOOLILÕPETAJATE JA NENDE ÕPETAJATE ANKEETKÜSIMUSTIKE TULEMUSTE ANALÜÜS EESTI KEELE TEISE KEELENA ÕPPIMISE JA ÕPETAMISE KOHTA

Analüüsi eesmärk on anda ülevaade põhikooli eesti keele teise keelena õpetajate ning eesti keelt teise keelena õppijate ankeetküsitluste tulemustest ning 2015. a põhikooli lõpueksamil osalenute eesti keele õppimise ja õpetamise tausta kohta.

Suur mõju nii õppijate õpimotivatsioonile kui ka õpitulemustele on kindlasti õppemeetodil. Tänapäevase metoodikakäsitluse kohaselt on keeleõppe fookus kandunud vormilt sisule ehk kommunikatiivsele õppele. Kommunikatiivses keeleõppes järgitakse järgmisi põhimõtteid: keel on suhtlusvahend, mille abil inimene saab väljendada oma mõtteid ja vajadusi; ülesanded põhinevad autentsel keeleainesel ja valmistavad õppija ette keelekeskkonnas toimetulekuks; arendatakse võrdselt kõiki keele osaoskusi (kuulamist, lugemist, rääkimist, kirjutamist); õpetaja kasutab tunnis enamasti õpitavat keelt; sõnavara- ja grammatikaõpe on funktsionaalsed ning toetavad osaoskuste arendamist. Olulised on samuti mitmesuguste aktiivõppemeetodite (nt paaris- ja rühmatöö, rollimängud) kasutamine, õppija mõtlemis-, arutlus-, koostöö- ja õpioskuse ning iseseisvuse arendamine. Keeletunnis peaksid õpilased tegelema võimalikult erinevat tüüpi ülesannetega, kus nad saavad õpitavat keelt mitmekesiselt kasutada. Ülesandeid peaksid omakorda toetama grammatika- ja sõnavaraharjutused vajalike keelendite harjutamiseks ja kinnistamiseks.

Kuna erinevate õppemeetodite kasutamisel tunnis on oluline mõju õppijate õpitulemustele ja ka motivatsioonile, siis olid küsimustikud nii eesti keele teise keelena õpetajatele kui ka õppijatele koostatud eesmärgiga uurida õpetamise ja õpetamisega seotud tausta.

On ka oluline, et õpetajad oleksid pidevalt kursis tänapäevaste metoodikasuundadega ja täiendaksid end uute õpimeetodite ja -võtete alal, mis võimaldaks nende tunde mitmekesistada ja ka õpilaste motivatsiooni suurendada. Küsitluses uuriti, millistel koolitustel ja kui tihti on õpetajad osalenud ning milliseid koolitusi nad edaspidi vajaksid.

Oluline koht keeleõppes on ka õppematerjalidel: need on vajalikud õpilaste motiveerimiseks, keele olemusest arusaamiseks, õpiprotsesside struktureerimiseks ning erinevate teemaga tegelemiseks. Hea õppematerjal on õpilastele eakohane, huvitav ja motiveerib keelt õppima ning kasutama. Kui õpilaste keeletase, huvid ja vajadused lahknevad kasutatava õpiku (ja töövihiku) pakutavast programmist, kasutab õpetaja nende puudujääkide korvamiseks lisamaterjale. Iga õpetaja peaks lisaks suutma leida keelekeskkonnast autentseid materjale ja luua nende juurde õpieesmärkidega seotud ülesandeid. Kuna vene õppekeelega koolide õpilaste õpiedukuse juures on eesti keele oskusel võtmeroll, peaks eesti keele õppeks olema loodud head tingimused, sealhulgas peaksid olema tagatud vajalikud tehnilised ja õpikeskkonna vahendid. Seetõttu uuriti küsitluses ka lisamaterjalide ja tehniliste vahendite kasutamise olemasolu ning õpilaste hinnangut õppematerjalide kohta.

Küsimustik eesti keele teise keelena õpetajatele oli eestikeelne ja koosnes 11 valikvastustega küsimusest; kokku vastas 116 õpetajat. Küsimustik puudutas eesti keele teise keelena õpetamise metoodikat

(õpitegevusi, õppijate abistamise võtteid), õpetaja eesti keele kasutust tunnis, tunnis kasutatavaid lisamaterjale ja õppijate arvuti kasutamist ning õppetöö eesmärgid.

Küsimustik eesti keelt teise keelena õppijatele oli venekeelne (et vältida madalast keeleoskusest tuleneda võivaid valetõlgendusi ja väärarusaamisi) ja koosnes 10 valikvastustega küsimusest; kokku vastas 2481 õpilast. Küsimustik puudutas eesti keele teise keelena tundides kasutatavat metoodikat (õpitegevusi ja õppijate abistamise võtteid), õppijate eesti keele kasutamist ja arendamist tunnis ning väljaspool tundi, kasutatavaid lisamaterjale ja tehnilisi vahendeid ning õppijate rahulolu ja hoiakuid.

Analüüsi tellis Haridus- ja Teadusministeerium eesmärgiga välja selgitada eesti keele teise keelena põhikooli lõpueksamil osalenud õppijate vaatenurk õpitavasse ja nende õpetajate panus eesti keele teise keelena õpetamisse.

1. Üldised eksamitulemused ja küsitluste tulemused

1.1. Eesti keele teise keelena õpetajate küsitluse tulemused

1.1.1. Keeleõpetajate üldandmed

Küsitletud õpetajatest on 57,8% hariduse omandanud praeguses Tallinna Ülikoolis; 24,1% praeguses Tartu Ülikoolis ja 13,8% Tartu Ülikooli Narva Kolledžis; muu kooli nimetas 4,3%.

Õpetajatest 71,3% on lõpetanud eesti keele kui teise keele või võõrkeele eriala; 13% eriala vene keel eesti koolis; 6,1% eesti kooli eesti keele ja kirjanduse õpetaja eriala ning 9,6% muu eriala.

Küsitletud õpetajatest märkis 30,2% oma emakeeleks eesti keele; 48,3% vene keele ja 19% vastanutest pidas oma emakeeleks nii eesti kui ka vene keelt.

Õpetajate keskmine tööstaaž pedagoogina on 21,52 aastat (min 3 ja max 48 aastat) ja eesti keele õpetajana 17,53 aastat (min 2 ja max 37 aastat).

1.1.2. Eesti keele tundides kasutatav metoodika (õpitegevused ja õppijate abistamise võtted)

Keeleõpetajate küsimustikus andsid vastajad hinnangu 10 erineva õpitegevuse ja 10 erineva õppijate abistamise võtte kohta. Õpetajad kasutavad tunnis kõiki õpitegevusi, kuid **kõige enam** toodi välja *tööd sõnavaraga* (94% igas tunnis või enamikus tundides), *lugemisoskuse arendamist* (92,2% igas tunnis või enamikus tundides), *grammatika seostamist suhtlusülesannetega* (88,7% igas tunnis või enamikus tundides), *kuulamisoskuse arendamist* (82,6% igas tunnis või enamikus tundides) ning *töölehtede või töövihiku täitmist* (78,2% igas tunnis või enamikus tundides).

Kõige vähem tõlgitakse *õpiku vm tekste* (61,7% mõnes tunnis), *kasutatakse õpetaja monoloogi* (61,9% mõnes tunnis), ülejäänud õpitegevusi kasutatakse piisavalt kas enamikus tundides või mõnes tunnis.

Õpetajate hinnangul kasutavad nad tundides erinevaid **õpilaste abistamise võtteid**: nad *räägivad eesti keelt paraja tempoga* (98,2% igas tunnis või enamikus tundides), *parandavad keelevigu* (93,1% igas tunnis või enamikus tundides) ning *selgitavad ja kordavad öeldut eesti keeles üle* (86,9% igas tunnis või enamikus tundides), *aitavad mõista tundmatuid sõnu ja õpetavad sõnade tähendust konteksti toel* (84,4% igas tunnis või enamikus tundides).

Vähem kasutavad õpetajad vene keelt (64,6% *räägib tähtsamad ja keerulisemad osad vene keeles* ning 53,4% *tõlgib tundmatud sõnad vene keelde* vaid mõnes tunnis) ja toovad näiteid teistest keeltest (73,3% mõnes tunnis).

1.1.3. Õpetaja eesti keele kasutus tunnis

Õpetajad kasutavad tunnis **peamiselt eesti keelt**. 97,4% õpetajatest *esitab õpilastele küsimusi*; 90,6% *jagab töökäsku*; 87,8% *juhendab õpilasi*; 73,2% *selgitab ülesannet*; 72,3% *tutvustab uut materjali* ning *vestleb kooli- ja tunnivälistel teemadel* ainult **eesti keeles** või **enamasti eesti keeles**.

1.1.4. Kasutatavad lisamaterjalid ja arvuti kasutamine

Kõige enam *teevad* õpetajad lisamaterjali ise (93,9% kas enamasti või tihti) või saavad *Internetist* (77,4% enamasti või tihti).

Vähem saadakse lisamaterjali *teistelt õpetajatelt* (62,8% harva), *koolitustelt* (42,2% tihti ja 53,4% harva), *Innove kodulehelt* (tihti 47% ja harva 36,5%).

Õpetajate vastuste põhjal kasutavad õpilased õppetööks arvutit enamasti kas **mõned korrad nädalas** või **mõned korrad kuus**: *tekstide kuulamiseks ja mõistmiseks* (42% ja 41,1%); *info leidmiseks eesti keele kodutööde või ülesannete jaoks* (36% ja 46,5%); *teiste õppeainete kodutöödeks või ülesannete lahendamiseks* (37,5% ja 37,5%); *tekstide lugemiseks ja mõistmiseks* (39,6% ja 37,8%), *kirjutama õppimiseks* (24,8% ja 41,3%) jne. Viiendik (20,9%) kasutab arvutit **iga päev** sõnavara õppimiseks.

1.1.5. Õppetöö eesmärgid

Õppetöö eesmärkidest on õpetaja jaoks kõige tähtsam *õpilaste edukas toimetulek* (87,8%); *eksamite edukas sooritamine* on peamiseks eesmärgiks 13% õpetajatele; *õppematerjali läbivõtmine* on olulisim 4,5% ja *õppekava järgimine* 2,7% õpetajatest.

1.1.6. Keeleõpetajate täienduskoolitus: kogemused ja vajadused

Keeleõpetajad andsid vastused 14 erineva koolitusteema kohta. Küsitluste tulemused näitavad, et õpetajad on saanud koolitusi erinevas valdkonnas enamasti **1-2 korda**: 72,1% *eesti keele kui teise keele metoodikast*; 70,3% *õpioskustest ja nende arendamisest tunnis*; 66,7% *eri õppemeetodite kasutamisest*; 65,7% *IKT-vahendite kasutamisest* ja 60,2% *osaoskuste arendamisest*.

Igas valdkonnas on küllalt suur hulk õpetajaid, kes pole vastavat koolitust **mitte kordagi** saanud: *õpimapi kasutamine* – 46,9%; *lugemis- või kirjutamiskustega õpilaste aitamine* – 47,6%; *Euroopa keeleõppe raamdokument ja keeleoskustasemed* – 42,6%; *rühmatöö juhtimine* – 40,2%; *õpilase kognitiivne areng ja selle toetamine* – 36,6% jm.

Õpetajate vastuste põhjal vajaks erinevaid koolitusi alla poolte õpetajatest: **kõige enam** *märgiti eri õppemeetodite kasutamist tunnis* (50%), *eesti keele kui teise keele metoodikat* (49,1%), *suhtlemisoskuse arendamist* (45,7%) ja *IKT-vahendite kasutamist tunnis* (42,2%).

Kokkuvõte õpetajate küsitlusest

Suurem osa õpetajatest on hariduse omandanud kas praeguses Tallinna Ülikoolis või praeguses Tartu Ülikoolis. Õpetajatest 71,3% on lõpetanud eesti keele kui teise keele või võõrkeele eriala. 48,3% õpetajate emakeeleks on vene keel. Õpetajate keskmine tööstaaž pedagoogina on 21,52 aastat ja eesti keele õpetajana 17,53 aastat. Õpetajad kasutavad tunnis kõiki õpitegevusi, kuid kõige enam toodi välja *tööd sõnavaraga, lugemisoskuse arendamist, samuti grammatika seostamist suhtlusülesannetega, kuulamisoskuse arendamist ja töölehtede või töövihiku täitmist*. Kõige vähem *tõlgitakse õpiku vm tekste ja kasutatakse õpetaja monoloog*i, ülejäänud õpitegevusi kasutatakse piisavalt ka enamikus tundides või mõnes tunnis.

Õpetajate hinnangul kasutavad nad tundides erinevaid õpilaste abistamise võtteid: nad *räägivad eesti keelt paraja tempoga, parandavad keelevigu ning selgitavad ja kordavad öeldut eesti keeles üle, aitavad mõista tundmatuid sõnu ning õpetavad sõnade tähendust konteksti toel*. Õpetajad kasutavad tunnis peamiselt eesti keelt. Kõige enam teevad õpetajad *lisamaterjali ise* või saavad *Internetist*, harva saadakse lisamaterjali teistelt õpetajatelt ja koolitustelt. Õpetajate vastuste põhjal kasutavad õpilased õppetööks *arvutit enamasti kas mõned korrad nädalas või mõned korrad kuus*: tekstide kuulamiseks ja mõistmiseks; info leidmiseks eesti keele kodutööde või ülesannete jaoks; teiste õppeainete kodutöödeks või ülesannete lahendamiseks; tekstide lugemiseks ja mõistmiseks, kirjutama õppimiseks jne. Viiendik kasutab arvutit iga päev sõnavara õppimiseks. Õppetöö eesmärkidest on õpetaja jaoks kõige tähtsam *õpilaste edukas toimetulek*. Õpetajad on saanud koolitusi erinevas valdkonnas enamasti *1-2 korda*. Igas valdkonnas on küllalt suur hulk õpetajaid, kes pole vastavat koolitust kordagi saanud. Õpetajate vastuste põhjal vajaksid nad koolitusi kõigil välja pakutud 11 teemal, kuid enim märgiti *eri õppemeetodite kasutamist tunnis, eesti keele kui teise keele metoodikat, suhtlemisoskuse arendamist ja IKT-vahendite kasutamist tunnis*.

1.2. Eesti keele teise keelena õpilaste küsitluse tulemused

1.2.1. Keeleõppijate üldandmed

Vastanutest 31,1% on õppinud keelekümblusklassis ja 68,9% tavaklassis. Kodukeelena nimetas 92% vene keelt, 7% nii eesti kui ka vene keelt ja 1% muid keeli.

1.2.2. Eesti keele tundides kasutatav metoodika (õpitegevused ja õpilaste abistamise võtted)

Õpetajad kasutavad õpilaste arvates tundides kõiki nimetatud õpitegevusi, kuid **kõige enam** toodi välja *grammatika õppimist* (86,4% igas tunnis või enamikus tundides), *kirjaliku teksti koostamist* (72,3% igas tunnis või enamikus tundides) ja *erinevate tekstide lugemist* (72% igas tunnis või enamikus tundides).

Kõige vähem nimetasid õppijad *helisalvestiste kuulamist* (60,1% mõnes tunnis, samas 31,9% igas tunnis), *filmide ja muude videote vaatamist* (56,3% mõnes tunnis ja 37,1% mitte kunagi); *rühma- ja paaristöös* on 24,9% õpilastest osalenud enamikus tundides ja 60,1% mõnes tunnis.

Õppija abistamise võtetest on **kõige enam** märgitud järgmisi: *keelevigade parandamine* (87,3% igas tunnis), *arusaamatu uuesti seletamine* (82,1% arvates igas tunnis), *tundmatute sõnade tõlkimine vene keelde* (80,9% igas tunnis), *vajaduse korral teiste sõnadega seletamine* (75,6% arvates igas tunnis), *õpetaja*

räägib tunnis paraja tempoga (73,1% arvates igas tunnis), õpetaja selgitab ja kordab öeldut eesti keeles üle (71,2% arvates igas tunnis), kasutab lihtsamat keelt (48,6% arvates igas ja 43,5% arvates mõnes tunnis) ning räägib keerulisemad osad vene keeles (48,9% arvates igas ja 44% arvates mõnes tunnis).

Kõige vähem märgiti *individuaalset tegelemist õpilasega* (mõnes tunnis 56,1% ja mitte kunagi 39,2%).

1.2.3. Õpilaste eesti keele kasutamine ja arendamine tunnis ning väljaspool tundi

Kõige rohkem kasutavad õpilased eesti keelt *eesti keele tunnis* (86% teeb seda pigem tihti) ja **kõige vähem väljaspool kooli** – sõpradega, trennis jne – (40,4% ei tee seda kunagi ja 48,5% pigem harva). Ka *igal pool mujal* – tänaval, poes jne – kasutab 56,5% vastanutest eesti keelt pigem harva ning 54,1% õpilastest kasutab pigem harva eesti keelt ka *kodutööde tegemiseks teistes õppeainetes*.

Õppijate eesti keele kasutus tunnis on varieeruv: **õpetajaga** räägib *ainult eesti keeles* 9,9%; *enamasti eesti keeles* 28,3%; *võrdselt eesti ja vene keeles* 37%; *enamasti vene keeles* 21% ja *ainult vene keeles* 3,8% õppijatest; samas **teiste õpilastega** räägib *ainult eesti keeles* 1,4%; *enamasti eesti keeles* 3,7%; *võrdselt vene ja eesti keeles* 37%; *enamasti vene keeles* 39,3% ja *ainult vene keeles* 40,9% õpilastest.

Eesti keelega seotud *ekskursioonidel* on osalenud 47,9%; *keeleõppeprojektides* 25,4%; *keelelaagrites* 16,8% ja *vahetusperede projektis* 6,2% õpilastest.

Väljaspool kooli on *eesti keele kursustel* osalenud 25,4% ja *eraõpetaja juures* eesti keelt õppinud 34,8% vastanutest.

1.2.4. Kasutatavad lisamaterjalid ja tehnilised vahendid

Õpetaja antud lisamaterjali kasutab igas tunnis 25,9% ja mõnes tunnis 63,6% õpilastest; *tehnilisi vahendeid* kasutab igas tunnis 13,1% ja mõnes tunnis 53,7% vastanutest, kuid 33,2% pole neid kunagi kasutanud; *raamatukogu* on kasutanud mõnes tunnis 47,4% ja mitte kunagi pole seda kasutanud 45,6% õpilastest.

1.2.5. Õpilaste rahulolu ja hoiakud

Suurem osa vastanutest leiab, et *õpetaja pakub talle piisavalt materjale õppimiseks ja lugemiseks* (95,8% õpilastest on sellega täiesti või pigem nõus), *eesti keele tunnid on huvitavad ja mitmekesised* (82,3% täiesti või pigem nõus) ja *õpilased saavad aru kõigest, mida õpetaja tunnis räägib* (74,8% täiesti või pigem nõus, samas 20,6% pigem ei ole nõus). Õpilased leiavad ka, et *õpetaja ei koorma neid liigse päheõppimisega* (76,9% ei ole sellega üldse nõus või pigem ei ole nõus).

53,3% õpilastest on täiesti või pigem nõus väitega, et *eesti keel on teiste ainetega võrreldes raskem*; kuid 34,8% pigem ei ole sellega nõus ja 11,9% ei ole üldse sellega nõus. 69,7% on täiesti nõus või pigem nõus sellega, et *eesti keele õpiku tekstid on huvitavad ja arvestavad õppija vanust*, kuid 25% pigem ei ole sellega nõus. Suurem osa õpilasi leiab, et *eesti keele tunni ajal on klassis vaikus ja õppija saab piisavalt keskenduda* (76,4% täiesti või pigem nõus, samas 18,9% pigem ei ole nõus). Veidi üle poolte vastanute arvates on *eesti*

keele õppimisel kasu ka teistest ainetest (57,6% täiesti või pigem nõus), samas 33,9% pigem ei ole sellega nõus.

Enamik õpilastest arvab, et *tal on ka tulevikus eesti keelt vaja* (50,3% täiesti nõus ja 32% pigem nõus), väiksem osa nii ei leia (12,7% pigem ei ole nõus ja 4,9% ei ole üldse nõus).

Kokkuvõtte õpilaste vastustest

Suurem osa õpilastest (68,9%) on õppinud tavaklassis ja enamiku (92%) kodukeel on vene keel. Õpetajad kasutavad õpilaste arvates tundides kõiki nimetatud õpitegevusi, kuid **kõige enam** toodi välja *grammatika õppimist, kirjaliku teksti koostamist ja erinevate tekstide lugemist*. Kõige **vähem** nimetasid õppijad *helisalvestiste kuulamist, filmide ja muude videote vaatamist; rühma- ja paaristöös* on 60,1% õpilastest osalenud vaid mõnes tunnis. Õpetajad kasutavad tundides piisavalt erinevaid õpilaste abistamise võtteid, kuid **vähem** tegeldakse *õppija individuaalse abistamisega* (umbes pooled väitsid, et ainult mõnes tunnis). **Kõige rohkem** kasutavad õpilased eesti keelt *eesti keele tunnis*, väljaspool tundi kasutatakse eesti keelt pigem harva või üldse mitte. Õpilaste eesti keele kasutus tunnis on varieeruv: umbes kolmandik räägib **õpetajaga** enamasti eesti keeles ja kolmandik võrdselt eesti ja vene keeles; umbes kolmandik õpilasi räägib **omavahel** enamasti kas ainult vene keeles või võrdselt vene ja eesti keeles. Eesti keelega seotud muudel üritustel või projektides on õpilased osalenud vähe – kõige enam *ekskursioonidel* (47,9%) ning väljaspool kooli on *eesti keele kursustel* või *eraõpetaja juures* keelt õppinud osalenud 60,2% vastanutest. Tunnis kasutatakse küll õpetaja antud *lisamaterjale*, kuid *tehnilisi vahendeid* pole üldse kasutanud 33,2% ja *raamatukogu* 45,6% õpilastest. Suurem osa õpilastest leiab, et *õpetaja pakub talle piisavalt materjale õppimiseks ja lugemiseks, et eesti keele tunnid on huvitavad ja mitmekesised* ning enamasti *saavad õppijad aru kõigest, mida õpetaja tunnis räägib*. Umbes kaks kolmandikku vastanutest (69,7%) on nõus sellega, et *eesti keele õpiku tekstid on huvitavad ja arvestavad õppija vanust*. Suurem osa õpilasi (76,4%) leiab, et *eesti keele tunni ajal on klassis vaikus ja õppija saab piisavalt keskenduda*, veidi üle poolte (57,7%) vastanute arvates on *eesti keele õppimisel kasu ka teistest ainetest*. Umbes pooled õpilastest (53,3%) peavad aga *eesti keelt teiste ainetega võrreldes raskemaks*. Enamik õpilastest (50,3% täiesti nõus ja 32% pigem nõus) arvab, et *tal on ka tulevikus eesti keelt vaja*.

Õpetajate ja õpilaste vastuste võrdlus

Õpetajate ja õpilaste küsitluste vastuste võrdlus näitab, et nii tunnitegevustes kui ka õpilaste abistamise võtetes on mõningaid erinevusi.

Õpetajad tõid **kõige enam** välja *tööd sõnavaraga, lugemisoskuse arendamist, grammatika seostamist suhtlusülesannetega, kuulamisoskuse arendamist* ning *töölehtede või töövihiku täitmist* ning **kõige vähem** *õpiku vm tekstide tõlkimist ja õpetaja monoloogi*.

Õpilaste arvates aga kasutavad õpetajad kõige enam *grammatika õppimist, kirjaliku teksti koostamist ja erinevate tekstide lugemist* ning **kõige vähem** *helisalvestiste kuulamist, filmide ja muude videote vaatamist* ning *rühma- ja paaristööd*.

Suurimad erinevused on *kuulamisoskuse* (õpetajate arvates rohkem), *tekstide tõlkimise, kirjalike tekstide koostamise* (õpilaste arvates rohkem) ning *rühma- ja paaristöö* (õpilaste arvates vähem) kasutamise osas.

Õpetajate hinnangul kasutavad nad tundides **kõige enam** järgmisi õpilaste abistamise võtteid: nad *räägivad eesti keelt paraja tempoga, parandavad keelevigu, selgitavad ja kordavad öeldut eesti keeles üle, aitavad mõista tundmatuid sõnu ning õpetavad sõnade tähendust konteksti toel.*

Õpilaste hinnangul kasutavad õpetajad **kõige enam** järgmisi õpilaste abistamise võtteid: *keelevigade parandamine, arusaamatu uuesti seletamine, tundmatute sõnade tõlkimine vene keelde, vajaduse korral teiste sõnadega seletamine, õpetaja räägib tunnis paraja tempoga, õpetaja selgitab ja kordab öeldut eesti keeles üle, kasutab lihtsamat keelt ning räägib keerulisemad osad vene keeles.*

Suurimad erinevused on *vene keele kasutamise* (õpilaste arvates rohkem) ja *õpilastega individuaalse tegelemise* (õpetajate arvates rohkem) osas.

Õpetajate sõnul kasutavad nad tunnis peamiselt eesti keelt: *esitavad õpilastele küsimusi, jagavad töökäsku, juhendavad õpilasi, selgitavad ülesannet, tutvustavad uut materjali ning vestlevad kooli- ja tunnivälistel teemadel ainult eesti keeles või enamasti eesti keeles.*

Õpilaste väitel suhtlevad nad teiste õpilastega **enamasti vene** või **ainult vene keeles**; õpetajaga suheldakse **pigem eesti keeles** või **võrdselt eesti ja vene keeles**.

Analüüsi koostas: Ingrid Krall

TLÜ humanitaarteaduste instituudi praktilise eesti keele lektor